

מאוצרות הפרשה

ערומה היתה? אלא אלו בגדי שבתא, מכאן אמר ר' חנינא צריך אדם שיהיה לו שני עטפים, אחד לחול ואחד לשבת". ממשיך המדרש ומספר שבעת שדרש רבי חנינא את דרשתו זו – "בכון חבריא, אמרו כעטיפתנו בחול כך עטיפתנו בשבתא, אמר להון צריכין לשנות". לכאורה דברי המדרש טעונים ביאור, מה הרעש הגדול על כך שלא היו להם בגדים מיוחדים לשבת? סו"ס הבגדים אינם עיקר גדול כ"כ בשבת, ואינם שייכים לעצם חיובי השבת ולל"ט מלאכות שבת? בפרט יש להבין מדוע היו צריכים לבכות על כך, הרי היה זה אונס גמור שלא באשמתם, וכי אם היו להם אמצעים לא היו קונים בגדים מיוחדים לשבת? איך זה שחבורה שלימה של בני אדם פרצו בבכי על דבר שאינם אשמים בו? אולם לפי דברי האבן עזרא הדברים מובנים היטב, שכן בגדי שבת מגדילים אצל האדם את קדושת השבת וגורמים לו להתמזג עם השבת, ואם היו אנוסים, הרגישו שנדחו מקדושת השבת כבו על כך, בפרט שהבינו שאם לא זכו לכך, כנראה שלא שמרו מספיק מלהגיע למצב של אונס, ולכן עד שלא נתן להם ר' שמלאי את העצה להפוך את בגדיהם לא נרגעו. (לתתך עליון)

ולבני קהת לא נתן כי עבדת הקדש עלהם בכתף ישאו (טו)
במדרש רבה נאמר על בני לוי שמכיון שנשאו את הארון צירף הקב"ה שמו עימהם! יש להבין – שאל הצדיק רבי ישראל אלתר מגור, בעל ה"בית ישראל" – הרי בני קהת לא התאמצו כלל בנשיאת הארון, שהרי מצינו בגמרא מסכת סוטה (לה:): שהארון היה נושא את נושאו, אם כן מה המעלה המיוחדת שהיתה בהם שנשאו את הארון? אלא – תירץ ה"בית ישראל" אף שהארון היה נושא את נושאו, מ"מ בתחילה היה עליהם להתייגע בנשיאתו וכמו שנאמר "בכתף ישאו", ורק לאחר שעשו כן היה הארון נושא אותם ללא כל מאמץ מצידם!
דבר זה – סיים ה"בית ישראל" – הוא לימוד גדול לכל אחד ואחד, ולא בכדי פרשה זו נקראת ברוב השנים לאחר חג מתן תורה, כדי ללמדנו שבתחילה יש להתייגע בלימוד התורה בכל הכח ולאחר מכן יזכה האדם לסיעתא דשמיא בלימודו! (א הסידישער ווארט)

שעיר עיזים אחד לחטאת (ז, טז)
וברש"י: לכפר על קבר התהום וטומאת ספק.
לכאורה יש להקשות, הרי לקמן אומר רש"י (י, לד) "וענן ה' עליהם יומם", שבעה עננים כתובים במסעייהם. ארבע מד' רוחות, אחד למעלה ואחד למטה ואחד לפנייהם מנמיך את הגבוה ומגביה את הנמוך והורג נחשים ועקרבים. וא"כ איך שייך טומאת התהום הרי הם היו בתוך ענן? אומר ה"מקרי דרדקי", על הפסוק (ב, יז) "כאשר יחנו כן יסעו" מפרש הש"ך, שהכוונה שלא היתה להם שום תחושה של נסיעה, הם לא הרגישו שום נענוע ונדנדוד של נסיעה, כיון שהענן התחתון היה נושא אותם, ממילא היה צורך בענן רק כאשר נסעו, אבל כאשר חנו לא היה בו שימוש, א"כ כאשר חנו היה חשש לקבר התהום. לפי"ז אפשר ליישב מה שהקשה רבי אליהו מזרחי, מדוע בסוכות לא שמים סכך גם על הרצפה, שהרי הסכך הוא זכר לענני הכבוד, והעננים היו גם מתחתם? אבל לפי דברי ה"מקרי דרדקי" שהענן היה רק בשעה שנסעו אבל בחנייתם לא היה צורך בענן תחתיהם, מובן מדוע אין סכך על הארץ כי בזמן חנייתם לא היה ענן, והסוכות היו זכר לחניה ולא לנסיעה, ולכן גם בסוכות לא צריכים זכר לענן התחתון. (מדשן ביתך)

האשם המושב לד' לכהן (ה, ד)

איך בעצם נחשב בתור השבה מה שהוא נותן לכהן, אשר לחלוטין זה הוא לנגזל? ברם, הן ידוע שמזונותיו של אדם קצובין לו מראש השנה, ואם אדם גזול מחברו הריהו מטריח כביכול את השם יתברך להשלים את חסרונו של הנגזל (עין סנהדרין ח). לפיכך כשלא הספיק הגזול להשיב את הגזילה לבעליה, הרי כבר השלים לו השם יתברך להחזיר את חסרונו, כך שהגזול מחוייב עתה להשיב את הגזילה לרבונו של עולם. ובכן, כשהוא משיב אותה לכהן על פי ציווי השם יתברך, הרי זה כאילו השיב לרבונו של עולם כביכול – "מושב לד' לכהן" ... (הגאון מהר"ל חר"ק ז"ל)

איש או אשה כי יפלא לנדר נדר (ו, ב)

בגמרא נדרים (כב.) ר' נתן אומר הנודר כאילו בנה במה. מה ענין "במה לכאן? שואל הגאון רבי יוסף חיים קרא זצ"ל (ביקול אומר קרא) ומבאר: בריש חולין (ב.) מבארת הגמרא שאין ראוי לנדר, שואלים תוס' (ב. ד"ה אבל) הכיצד נדרו יעקב ויונה? ומתרגמים שזה היה בשעת צרה. מבואר שנדר איננו דבר המסור לכל אדם, ובכל זמן, אלא פעולה מיוחדת שיש להשתמש בה רק במצבים מיוחדים.

ענין זה נרמז במילה "יפלא" שהוא מלשון "ודעו כי הפלה ד' חסיד לו" (תהילים ה, ד.), היינו לשון הבדלה. כלומר במצב רגיל אין לנדר, ורק במצב מובדל – כמו עת צרה – אפשר לנדר. ממילא מבוארת ההשוואה שבין נדר לבמה, שכן גם במה היא דבר שנאסר בזמן רגיל – ורק הותרה בזמן מיוחד. לפיכך: "הנודר כאילו בנה במה". (מוסף ש"ק י"א)

כל ימי הזירו לה' על נפש מת לא יבוא (ו, ו)

שואל ה"אבני נזר", מדוע החמירה התורה בקדושתו של הנזיר יותר מבקדושת הכהן – שלנזיר אסור אפילו טומאת קרובים ולכהן מותר להיטמא לקרוביו? ומתוך, את קדושתו קיבל הכהן מתוקף היותו בן למשפחת הכהונה, וכיון שכל קדושתו נובעת מכח משפחתו, לכן חייב להיטמא לבני משפחתו. לעומת זאת, את קדושתו קיבל הנזיר על עצמו בלי קשר ויחס למשפחתו, ולכן אין לו שום מחויבות כלפי משפחתו, ולכן קדושתו מונעת ממנו מלהיטמא לקרוביו. ולפי"ז אפשר לפרש ולומר, שמשום כך גם אצל כהן גדול שלא מיטמא לקרוביו, שהרי למשפחתו ולקדושתו המיוחדת, זכה מעצמו ולא בגלל משפחתו.

וכי ימות מת עליו בפתע פתאום... וכפר עליו מאשר חטא על הנפש (ו, ט-יא)

וברש"י: "ד"א שלא נזהר מטומאת מת". "אחד לחטאת ואחד לעולה, והסוד שהוא שאחז"ל ושכר עבירה עבירה" (אבן עזרא)
צריך להבין הרי אותו נזיר אנוס הוא, שהרי מת עליו מת "בפתע פתאום", אם כן מה מקום כאן לכפרה? אלא, ביאר הגה"צ רבי חיים זייציק זצ"ל האבן עזרא מגלה את אונינו בסוד, שאלמלי היה האבן עזרא מגלה זאת לא היינו יודעים זאת, שאילולי שחטא הנזיר קודם לכן מרצון נפשו, אולי אפילו בהזנחה קלה בניירותו לא היו מזדמנות לפניו הפרעות שיפריעו לו בשעת התקדשותו, אלא שכנראה לא נזהר בכל גדרי הזהירות, לכן לא שמרו עליו משמים שלא יכשל ועל כך הוא זקוק לכפרה. ידיעה זו נחוצה מאוד עבורינו, שכן לפעמים אדם נכשל בחטא בשוגג גמור, והוא סבור שלכאורה הוא אנוס גמור ואין הדבר קשור אליו בכלל, וזה נכון, אולם עליו לדעת שאם היה נזהר ביותר להתרחק מקרבת העבירה לא היה הקב"ה מעניש אותו שתזדמן לו עבירה זו.

על פי יסוד זה ביאר הגה"צ רבי גדליה אייזמן זצ"ל משגיח ישיבת קול תורה את דברי המדרש (רות היב) "ושמת שמלותיך עליך" – וכי

זהירות במזון הציבור

וּלְזַבַּח הַשְּׁלָמִים בְּקָרְ שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עֶתְוּדִים חֲמִשָּׁה כִּכָּשִׁים כִּי שְׁנֵה חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבַּן נַחֲשׁוֹן בֶּן עֲמִינַדָּב (ז', י"ז) ובספרי (פיסקא נ"א): "זה קרבן נחשון. משלו הביא ולא שגבה מן שבטו והביא".

לכאורה, עלינו להבין: אם הנשיאים הביאו את קרבנם עבור עצמם בלבד – מדוע יש לציין שלא גבו את הכסף מבני שבטם? כלום יעלה על הדעת שיטלו לעצמם מממונם של אחרים?

ואם הקרבנות נועדו לכפר על בני השבט כולם – מדוע אכן לא נטלו הנשיאים את הקרבן משל בני השבט? האם אמורים הם לשלם משלהם עבור כפרת בני השבט כולו?

תשובה לשאלה זו נבין היטב על פי המעשה הבא:

בהזדמנות נסע הרב מפוניבז' לעיר גדרה, לשליחות מסוימת לטובת הישיבה. משכך נטל את הוצאות הנסיעה מקופת הישיבה. דא עקא, שכאשר נודע כי הרב, שהינו כהן, שוהה בעיר – ניצל אחד מבני המקום את ההזדמנות, וביקש ממנו לשמש ככהן בפדיון הבן שנערך באותו היום. הרב מפוניבז' נענה להצעה, אולם במקביל – החליט להשיב את דמי הנסיעה לקופת הישיבה, באמרו: "בדיעבד התברר, כי נסיעה זו לא היתה לטובת הישיבה בלבד, אלא גם לצרכי האישיים! ובכן, את הוצאות נסיעותי הפרטיות – אינני רשאי ליטול מקופת הציבור!"...

הרי לנו, כי גם כאשר פועל אדם עבור הציבור, ויש לו כל ההצדקה ליטול את הוצאותיו משל הציבור – מכל מקום מידת חסידות הינה שלא להשתמש במזון הציבור, במקום בו גם האדם עצמו נהנה כתוצאה מאותה פעילות!

ומכאן תשובה לשאלתנו, על פי דרכו של בעל 'אזניים לתורה' שהיה אומר כך:

אמנם, קרבנותיהם של הנשיאים חשובים ונחוצים היו עבור בני השבט, אפילו יותר מכפי שהיו נחוצים עבור הנשיאים עצמם. הלא הנשיאים היו הצדיקים שבבני השבט, ונמצא שהם אלו שהיו זקוקים לכפרה פחות מכל אחד אחר... לפיכך, מצד מידת הדין – אמנם היתה הצדקה לכך שיטלו הנשיאים את קרבנותיהם מרכושם של בני השבט, ובכל זאת, הואיל וגם הם נהנו והפיקו תועלת מקרבנות אלו – הם נזהרו במזון הציבור ונטלו את הקרבנות מרכושם שלהם!

על אותו רעיון נוכל לעמוד גם מתוך התבוננות במעשה הבא: ביום מן הימים נדרש רבי משה הכהן איליוצקי, מגדולי התורה והיראה בפתח תקוה, מייסד ומנהל בית ספר 'בית יעקב' בעיר, לנסוע לירושלים לטובת ענייניו של בית הספר. את דמי הנסיעה – נטל רבי משה מקופת בית הספר, שכן מטרת הנסיעה היתה אך ורק למען המוסד ולצרכיו. דא עקא, שבהגיעו לירושלים – נזכר רבי משה כי ישנו ספר מסויים אותו הוא משתוקק זה זמן רב לרכוש, ועד עתה לא עלה בידו הדבר. משכך, החליט לנצל את ההזדמנות בה הוא נמצא בירושלים, חיפש בבתי המסחר לספרים ישנים, ולבסוף אף עלה בידו למצוא את מבוקשו. באותו היום, שב רבי משה לפתח תקוה כשבידו העותק הנכסף מהספר המבוקש. או אז, הרהר רבי משה ואמר בליבו: "הלא אילו הייתי בטוח מלכתחילה שאמצא את הספר בירושלים, הייתי נוסע במיוחד לשם כך... אם כן, לכאורה, עלי לשלם את דמי הנסיעה לירושלים – שהרי כדאית היתה לי נסיעה זו, ולו לצרכי האישיים! אולם מנגד, הלא אף המוסד זקוק היה לנסיעתי, ואף לטובת המוסד היתה הנסיעה מוצדקת, כך שגם על המוסד לשאת בהוצאות הנסיעה! ובכן, מן הראוי לחלוק בהוצאות: הוצאות הנסיעה בכיוון אחד – תהיינה על חשבון המוסד, ואילו הוצאות הנסיעה בכיוון השני – תהיינה על חשבוננו!"...

והם הם הדברים אשר אמרנו: גדולי ישראל זהירים במזון הציבור, וגם כאשר הם פועלים למען הכלל כולו – הם אינם מוכנים ליטול מקופת הציבור במקום בו הם מרגישים שהפיקו תועלת אישית משליחותם...

(מתוך "ללמדך - במדבר" שעתיד לצאת לאור מאורותיו של הרב מרדכי פרוינדליך זצ"ל)

פינת ההלכה

האם מותר להשקות בחול שדה שנזרעה בשבת

שאלה: מעשה באדם שאביו מחלל שבת ר"ל זורע את שדהו בשבת, וביום ראשון היה בנו אצלו וביקש האב מבנו שישקה את הזרעים שזרע אתמול. האם מותר לבן למלא את בקשתו של אביו או לאו?

תשובה: הגאון הגדול רבי חיים קניבסקי שליט"א אמר בחריפות: שישקה את השדה בנפש! ובודאי אסור להשקות במים ולסייע בגידול הזרעים שנזרעו באיסור. והסכימו עמו הגאון רבי חיים מאיר וואזנר זצ"ל, הגאון רבי שלמה זלמן אולמן זצ"ל, וכן נוטה דעת הגאון הגדול רבי נסים קרליץ זצ"ל. וכן דעת יבלחט"א רבי יעקב מאיר שטרן שליט"א.

והגאון רבי מנדל שפרן שליט"א אמר שיש לדון בזה מב' בחינות: א. מסייע ידי עוברי עבירה – לכאורה נראה שמלאכת הזריעה נגמרה כבר, ואף אם לא ישקו את הזרעים ולא ישרישו כלל אין זה עוקר למפרע את המלאכה שעשה האב, דהמלאכה שעשה נגמרה בעצם הנחת הזרעים בקרקע, וא"כ ההשקיה כעת אינה נחשבת מסייע ידי עוברי עבירה. [משא"כ במלאכת בישול למשל, שאם אחד הניח תבשיל על גבי האש ובא אחר והסירו מן האש הראשון פטור משום שבפועל לא נעשה כאן בישול. וא"כ אם האב הניח תבשיל על האש בשבת אסור לבן לחתות באש באש אף במוצ"ש, משום שהוא מסייע בזה לגמור את המלאכה שעשה האב באיסור]. ב. איסור הנאה ממלאכת שבת – בזה יש חילוק בין אם זרע האב לצורך עצמו, ואז מכיון שאסור לו ליהנות לעולם מן המלאכה שעשה באיסור, א"כ אסור לבן שלו לסייע לו ולגרום לכך שיהנה מן המלאכה שעשה. אולם אם האב עשה זאת לצורך אחרים, והדין הוא שלאחרים מותר ליהנות לאחר בכדי שיעשו, א"כ אין איסור מסייע ידי עוברי עבירה בהשקיה. והגאון רבי נפתלי נוסבוים שליט"א הוסיף דלגבי הבן בודאי לא חשיב הנאה ממעשה שבת, דהנאה האסורה היא רק הנאת הגוף, ואילו הפעולה של הבן שטורח ועושה מלאכת השקיה אינה נחשבת הנאה ולכן מותר לבן להשקות את הזרעים. והגאון רבי משה שאול קליין שליט"א אמר דיתכן שהאב נחשב שוגג כמה שעשה, משום שהוא כתינוק שנשבה, וא"כ גם לו עצמו מותר ליהנות מן המלאכה במוצאי שבת, וא"כ מותר לבן להשקות עבורו את השדה ולא חשיב מסייע ידי עוברי עבירה. והגאון רבי שמאי גרוס שליט"א אמר לי ששמע מגנן מומחה שהרבה פעמים ההשקיה אינה חיונית וגם בלא השקיה ייקלטו הזרעים ויצמחו, וא"כ אין הבן נחשב מסייע בהשקיה לעבירה שעבר האב בעצם הזריעה, ואף הירקות מותרים באכילה ללא פקפוק. (וישמע משה)

חידה שבועית

אני חזק מספיק מכדי להרוס ספינה, אבל אפחד מהנעה. מי אני?

תשובה לחידה בפר"ש: רש"י ג אומר שבני אהרן הם בני משה שלימדם תורה. **תשובה לחידה:** 78 מתוך 85 פסוקי רות מתחילים באות ו.

מזל טוב

מרכו העיר: משפחות עבדלחאק – אבהר (הדר גנים) ההולדת הבת הנכדה משפחת ויניצקי לנישואי הבן **גני הדר:** משפחות ניכטבורג – לנג ההולדת הבן הנכד משפחת דרוק להנכס הבן לעול תורה ומצוות משפחת רוטנברג לנישואי הבת משפחת לוינשטיין לנישואי הבת

פתרונות לחידות והודעות לשמחות ניתן לשלוח עד יום שני בפקס: 037608833 או למייל a7608833@gmail.com